อนาคตอุตสาหกรรมไทยภายใต้ความเสี่ยง

ช่วงไม่กี่ปีมานี้อุตสาหกรรมการผลิตมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก โดยเฉพาะการนำเทคโนโลยีต่าง ๆ เช่น หุ่นยนต์, Precision Machining, Digital Image Processing เข้ามาใช้เพื่อเพิ่มผลิตภาพ แต่นี่เป็นเพียงจุดเริ่มต้นเท่านั้น ในอนาคตอันใกล้ การผลิตจะเปลี่ยนเร็วยิ่งกว่าที่ผ่านมา โดยเฉพาะเมื่อโลกก้าวเข้าสู่ยุคอุตสาหกรรม 4.0 อย่างเต็มรูปแบบ อุตสาหกรรมการผลิตจะไม่ได้แข่งขันกันแค่ขนาดและความซับซ้อนในการผลิต แต่จะเปลี่ยนโฉมไปสู่การแข่งขันกันที่ความเร็ว เทคโนโลยี และความยืดหยุ่นในการปรับตัวต่อความไม่แน่นอนต่าง ๆ (Unknown Future Shocks)

สภาเศรษฐกิจโลก (World Economic Forum: WEF) ได้จัดทำรายงาน Readiness for the Future of Production Report 2018 สรุปผลการสำรวจความพร้อมสู่การผลิตอนาคตของ 100 ประเทศทั่วโลก โดยใช้ตัวชี้วัด 59 ตัว แยกมองเป็น 2 มิติ ได้แก่ ศักยภาพการผลิตในปัจจุบัน (Structure of Production) และ ศักยภาพการผลิตในอนาคต (Drivers of Production)

ผลการสำรวจสามารถแบ่ง 100 ประเทศ ออกเป็น 4 กลุ่ม ประกอบด้วย

1. **กลุ่มแนวหน้า (Leading)** - มีความเข้มแข็งในการผลิตทั้งปัจจุบันและอนาคต จำนวน 25 ประเทศ
2. **กลุ่มใกล้ตกยุค (Legacy)** - มีศักยภาพสูงในการผลิตปัจจุบัน แต่มีความเสี่ยงในอนาคต จำนวน 10 ประเทศ
3. **กลุ่มศักยภาพใหม่ (High-Potential)** - ศักยภาพในการผลิตปัจจุบันมีจำกัด แต่มีศักยภาพในอนาคต จำนวน 7 ประเทศ
4. **กลุ่มเริ่มต้น (Nascent)** - ศักยภาพในการผลิตปัจจุบันมีจำกัด และมีความเสี่ยงในอนาคต จำนวน 58 ประเทศ

ถึงแม้จะเป็นเรื่องน่ายินดีที่ประเทศไทยถูกประเมินว่ามีศักยภาพในการผลิตปัจจุบันสูงถึงลำดับที่ 12 ทว่าเมื่อพิจารณาศักยภาพการผลิตในอนาคต ไทยกลับถอยหลังมาอยู่ลำดับที่ 35 และทำให้ WEF จัดให้ไทยเป็น 1 ใน 10 ของประเทศกลุ่มใกล้ตกยุค

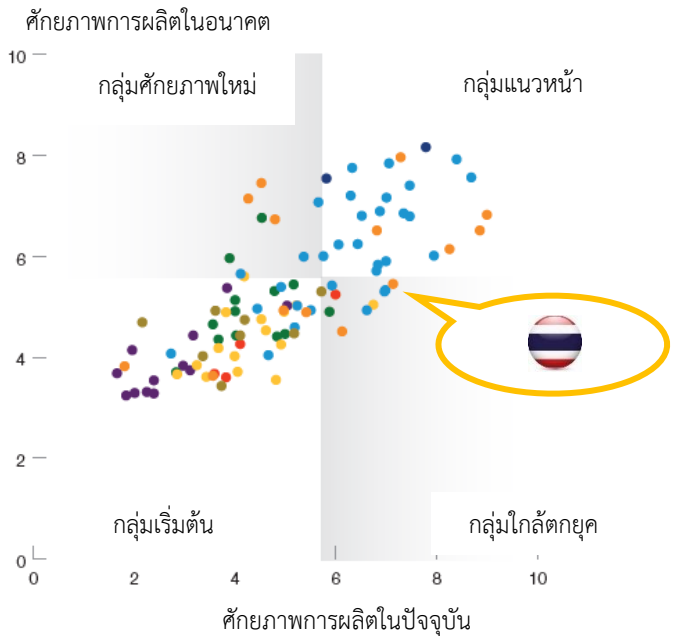

สิ่งสำคัญที่ฉุดรั้งศักยภาพการผลิตในอนาคตของไทยไว้ คือ จุดอ่อนทางด้านทุนมนุษย์ (Human Capital) โดยผลสำรวจของ WEF สะท้อนว่า ทุกวันนี้ไทยยังมีแรงงานที่มีทักษะ เช่น ผู้บริหาร ผู้เชี่ยวชาญ ช่างเทคนิค ฯลฯ เป็นสัดส่วนน้อยเมื่อเทียบกับจำนวนแรงงานทั้งหมด และหลังจากนี้ แรงงานที่จะเข้าสู่ตลาดในอนาคตยังคงมีคุณภาพที่น่ากังวล เนื่องจากระบบการศึกษาไทยในปัจจุบันยังคงเน้นการสอนให้นักเรียนท่องจำมากกว่าการส่งเสริมให้รู้จักคิดเชิงวิเคราะห์ (Critical Thinking) อีกทั้งคุณภาพการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ยังแข่งขันกับประเทศอื่นได้ยาก

นอกจากเรื่องทุนมนุษย์แล้ว ผลสำรวจยังชี้ให้เห็นว่า ไทยต้องเร่งแก้ไขปัญหาเรื่องคอร์รัปชันในภาครัฐ รวมทั้งให้ความใส่ใจเรื่องการบำบัดน้ำเสีย และการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์และก๊าซมีเทนในอากาศ ซึ่งประเด็นเหล่านี้ล้วนเป็นเรื่องสำคัญในสายตาของนักลงทุนทั่วโลก

สำหรับเพื่อนบ้านของไทย WEF พบว่า ประเทศในอาเซียนมีการกระจายตัวอยู่ใน 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มแนวหน้า - สิงคโปร์ และ มาเลเซีย กลุ่มใกล้ตกยุค - ไทย และ ฟิลิปปินส์ กลุ่มเริ่มต้น - เวียดนาม อินโดนีเซีย และกัมพูชา แม้ศักยภาพปัจจุบันของไทยเป็นรองแค่สิงคโปร์ แต่ในอนาคตกลับมีแนวโน้มที่จะถูกทั้งสิงคโปร์และมาเลเซียวิ่งแซงหน้าไปแบบทิ้งห่าง และเมื่อเทียบกับประเทศน่าจับตามองอย่างเวียดนาม ไทยยังคงอุ่นใจได้เพียงระยะสั้น ๆ เนื่องจากเวียดนามพยายามเร่งพัฒนาอย่างรวดเร็ว เช่น การเร่งแก้ไขกฎระเบียบต่าง ๆ ให้เอื้อต่อต่างชาติ ซึ่งเห็นได้ชัดเจนจากผลสำรวจที่ลำดับด้าน การค้าและการลงทุนในตลาดโลก (Global Trade & Investment) ของเวียดนามสามารถนำไทยไปได้แล้ว และทุกวันนี้ มีบริษัทต่างชาติหลายแห่งเลือกเข้าไปลงทุนอุตสาหกรรมเทคโนโลยีสูงที่เวียดนามมากขึ้นเรื่อย ๆ

ประเทศ	**ศักยภาพการผลิตในปัจจุบัน**	ความซับซ้อน	ขนาด	**ศักยภาพการผลิตในอนาคต**	เทคโนโลยีและนวัตกรรม	ทุนมนุษย์	การค้าและการลงทุนในตลาดโลก	การบริหารภาครัฐ	การจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน	สภาพแวดล้อมด้านอุปสงค์
สิงคโปร์	**11**	11	22	**2**	6	2	1	1	56	14
ไทย	**12**	33	3	**35**	41	53	20	51	49	28
มาเลเซีย	**20**	30	7	**22**	23	21	7	30	60	17
ฟิลิปปินส์	**28**	43	11	**66**	59	66	69	76	69	45
อินโดนีเซีย	**38**	73	6	**59**	61	55	61	69	94	15
เวียดนาม	**48**	72	17	**53**	90	70	13	53	87	39
กัมพูชา	**81**	84	58	**91**	83	86	79	100	90	75

การแข่งขันในอุตสาหกรรมการผลิตไม่เคยหยุดนิ่ง หากไทยยังไม่เริ่มพัฒนาตั้งแต่ตอนนี้จะไม่สามารถสู้กับประเทศอื่น ๆ ที่พร้อมจะก้าวข้ามไทยได้ และต้องทนกับภาวะเผชิญศึกสองด้าน ด้านหนึ่งต้องผจญกับประเทศกลุ่มแนวหน้า ซึ่งได้เปรียบจากเทคโนโลยีการผลิตระดับสูง ขณะที่อีกด้านหนึ่ง ต้องถูกบีบจากประเทศกลุ่มเริ่มต้น ซึ่งได้เปรียบด้านค่าแรงราคาถูก

ถึงแม้ที่ผ่านมา ไทยจะครองความได้เปรียบด้านการผลิตขนาดใหญ่และเป็นหนึ่งในประเทศชั้นนำด้านการผลิตในหลาย ๆ ด้าน แต่ในอนาคต อุตสาหกรรมไทยกลับตกอยู่ภายใต้ความเสี่ยง ไทยจึงจำเป็นต้องเพิ่มความเร็วในการพัฒนาทุนมนุษย์อย่างจริงจังและต่อเนื่อง ควบคู่กับการพัฒนาด้านอื่น ๆ ทั้งเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ขณะเดียวกัน ยังต้องสร้างความร่วมมือกับนานาประเทศในการยกระดับอุตสาหกรรมไทยขึ้นมา รวมถึงแสวงหาหนทางใหม่ ๆ เพื่อทำให้ไทยสามารถคว้าโอกาสและได้รับประโยชน์อย่างเต็มที่จากการผลิตแบบใหม่ในยุคอุตสาหกรรม 4.0

ดังที่ Klaus Schwab ผู้ก่อตั้งและประธานกรรมการบริหารของ WEF กล่าวว่า In the new world, it’s not the big fish which eats the small fish, it’s the fast fish which eats the slow fish ดังนั้น ในโลกที่การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นทุกชั่วขณะ ไทยจำเป็นต้องเร่งปรับตัวและพัฒนาให้เร็วกว่าที่ผ่านมา เพื่อไม่ให้กลายเป็นผู้แพ้ที่ถูกกลืนหายไปในอนาคต